

Het mooiste afscheid

BENJAMIN VERDONCK / MAURO PAWLOWSKI / TONEELHUIS

Het mooiste afscheid

Pieter T'Jonck
Gezien op 02 juni 2022
Bourla Schouwburg, Antwerpen / Toneelhuis

Ik kan me vergissen, maar volgens mij experimenteerde Benjamin Verdonck in 2014 voor het eerst met objectentoneel op tafelformaat in 'notallwhowanderarelost'. Het begin van een lange reeks, die nu culmineert in 'Down the rabbit hole'. Het tafeltoneel weegt ondertussen 300 kg. Mauro Pawlowski levert daar een meditatieve soundscape bij. Maar hoe betoverend de beelden en de klank ook zijn: de performers blijven nadrukkelijk aanwezig. Magie als mensenwerk.

04 JUNI 2022

Een snelcursus voor wie nooit eerder een kijkkast van Benjamin Verdonck zag. Het zijn kisten waarin paneeltjes van allerlei vormen, materialen en kleuren door touwtjes heen en weer en op en neer kunnen bewegen in gleufjes en aan rails. Verdonck bedient de tientallen touwtjes vanaf de zijkant van de kast. Een taak die de hoogste concentratie vraagt.

Het resultaat is elke keer weer bijzonder. Betoverende geometrische vormen wisselen elkaar in hoog tempo af. Meestal puur abstracte beelden, maar soms herken je er ook bedoeld of niet dingen in. Ik zag zo in 'Down the rabbit hole' een grote vis voorbij komen toen driehoekige panelen over elkaar heen schoven. Het is werk dat moderne meesters als Gordon Craig, Kazimir Malevitsj of Alexander Calder oproept, maar ook onversneden het plezier van toveren met vormen en kleuren oproept.

Onmogelijk te achterhalen hoe Verdonck het klaarspeelt trouwens. Hoe hij een vlak zomaar van kleur kan laten veranderen, van donkergrijs naar fel oranje bijvoorbeeld, of hoe hij een vlak ergens in de lucht kan laten kantelen. Bij deze allerlaatste kist speelt ook het licht van de lampjes die verstopt zitten in de kist een hoofdrol. Lucas Van Haesbroeck leverde hier een belangrijke bijdrage. Bovendien staat er nu een miniatuur toneeltoren op de kist, zodat meer

bewegingen, van grotere, soms half doorschijnende stukken mogelijk zijn.

Verdonck nodigde net als bij eerdere kijkkasten ook nu weer een muzikant uit om mee te spelen. Mauro Pawlowski staat rechts van de kijkkast, met een eigen batterij instrumenten: een gitaar, uiteraard, maar ook allerlei andere elektronische apparatuurn. Zijn bijdrage is even wonderlijk die van Verdonck. Het is net zo onmogelijk om te achterhalen hoe hij de klanken opwekt, van diepe dreunen tot helder gepingel, het zit er allemaal in. Het verschil: Pawlowski maakt gebruik van een hoop elektronica. Bij Verdonck is het allemaal handwerk. *Old school* analoge kunst. Dat maakt deze kijkkasten zo fascinerend trouwens: je weet dat het pure mechaniek is, want je ziet het Verdonck doen, en toch, of net daarom, is de betovering totaal.

‘Down the rabbit hole’ is net een beetje anders dan de voorgaande edities

Toch is ‘Down the rabbit hole’ net een beetje anders dan de voorgaande edities, en niet alleen omdat het de grootste kist is die Verdonck ooit bouwde. Dat heeft ten eerste iets te maken met de plaats van het gebeuren. De kijkkast staat op het toneel van de Bourla Schouwburg, een van de mooiste 19e-eeuwse theaterzalen in België die quasi intact bewaard bleven. Het object staat met zijn rug naar de zaal. Het publiek zit ervoor, op het podium, en ziet zo in één oogopslag én kijkkast en zaal.

Het is een magisch beeld. Het is de eerste keer dat ik de Bourla schouwburg zo zie. Ik zie het publiek bijna toestromen in de loges en op het parterre. Ik ziet het beschilderde plafond nu beter dan wanneer ik in de zaal zit. Het doet me denken dat de keuze voor die plek een bijzondere betekenis moet hebben. Dat we op het podium voor die kijkkast zitten heeft immers uiteraard een praktische reden: je moet er dicht op zitten om goed te volgen. Maar het zou veel meer voor de hand liggen om deze intieme voorstelling in een kleine zaal te brengen.

Kiest Verdonck dan voor dit podium omdat net die scène nog maar kort geleden transformeerde tot een XXL versie van zijn kijkkasten? Zo kan je de ‘de tijger eet de zebra en de vogel vliegt verschrikt weg’ immers zeker lezen (zie elders op pzazz.theater). Misschien, maar het is volgens mij zeker niet de enige reden. Verdonck speelt de zaal immers volop uit, als een verzinnebeelding van het publiek. De feestelijke zaalverlichting werd ontstoken, zodat je volop geniet van het prachtige zicht. Als dat licht wegsterft weet je ook dat de voorstelling gaat beginnen. Misschien is deze voorstelling wel gewoon een eerbetoon aan het publiek van het Toneelhuis, en aan dat Toneelhuis zelf, dat hem jarenlang de kans gaf om zijn werk te maken en te tonen, op zijn eigen voorwaarden. Dat is toch wel bijzonder voor een stadstheater van die omvang. Het moet een bitter gevoel nalaten dat het huis net nu in zo’n zwaar weer terecht kwam.

Maar er is nog iets anders. In ‘Down the rabbit hole’ is Verdonck veel nadrukkelijker als performer, als een acteur aanwezig, en niet alleen als de briljante poppenspeler, de men die letterlijk aan de touwtjes trekt maar zelf ‘afwezig’ is. Als hij opkomt, en net voor hij aan het werk gaat schreeuwt Verdonck een paar keer luid’ Down, down, down’, en tussendoor roept hij ook ‘how long can this fall last’. Zo weet je dat we dit moeten beleven zoals Alice, die in ‘Alice in Wonderland’ via een konijnenpijp in een betoverde wereld verzeilde. Dat soort leeswijzer gaf de artiest nooit eerder.

Nieuw is ook dat zijn blik deze keer niet heel de tijd strak op de touwtjes en de kist gevestigd is, maar dat hij geregeld zijn blik naar het publiek richt, maar wel nog steeds met een uitdrukking van opperste concentratie. Pas achteraf begreep ik wat er gebeurde: boven het publiek hangen spiegels zodat Verdonck in ‘Down the rabbit hole’ voor het eerst zelf kan zien wat hij ons voortovert. Hij ziet ons en hij ziet zijn beelden, tegelijk.

Zo komt alles samen: het publiek, de speler, het spel en de ruimte die dat spel mee vorm geeft. In een oneindige spiegeling, waar ieder zijn rol kan spelen en zijn verbeelding kan laten werken. Een mooier afscheidsgroet kan je bijna niet bedenken.